РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 38

Заснований в 1996 році

Рівне − 2007

ББК 74.20
О - 59
УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379
Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 38. — Рівне: РДГУ, 2007. — 315 с.

Збірник наукових праць містить статті з теоретико-методологічних, психолого-педагогічних, культурологічних та етно-психолінгвістичних проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, психологів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:
Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).
Заступник головного редактора:
Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);
Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);
Карпенчук Світлана Григорівна –доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);
Малафіїк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);
Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);
Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);
Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет "Острозька Академія");
Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);
Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);
Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);
Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 31. 11. 2007 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: *33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет*

ISBN 966 — 7281 — 08 — 8.
© Рівненський державний гуманітарний університет, 2007

Резюме. *В статье представлены результаты экспериментального исследования процесса подбора и порождения новообразований студентами-филологами. Рассматривается процесс номинации в языковой системе и специфика коммуникативных эквивалентов по отношению к номинативному ряду. Особое внимание уделяется новообразованиям как особому способу номинации.*

Ключевые слова: *коммуникативный эквивалент, номинативный ряд, новообразование.*

The summary. *The article considers the results of the experimental research of selection and origins of neologisms developed by the students majoring in languages. The process of nomination is observed in terms of linguistic system as well as study is given to the peculiarities of communicative equivalents in correlation to the nominative group. Attention is also paid to neologisms as a specific manner of nomination.*

Key words: *communicative equivalent, nominative group, neologism.*

Одержано редакцією 18.10.2007.

УДК: 37.159:[371,3:81'243]

Л.В. ОЛЕСЮК

РЕАЛІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПРИНЦИПІВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ

Резюме. *В даній статті розглядається проблема реалізації психологічних принципів навчання іноземній мові, а також особливості комунікативного підходу у процесі навчання іноземній мові.*

Ключові слова: *мотивація, мовленнєва активність, самоконтроль, принцип активності, принцип свідомості, принцип наочності, принцип індивідуалізації.*

Особливості комунікативного підходу до навчання іноземним мовам більш чітко проявляються в положеннях, які відображають закономірності навчальної діяльності, які відображають закономірності навчальної іяльності, які є напрямком для розробки відповідного методу. На думку Є.І. Пассова та М.В. Ляховицького, такі положення набувають статус комунікативного навчання. [1,15]

На наш погляд, важливими для сучасної лінгводидактики є наступні дидактичні принципи: свідомості, активності, наглядності, систематичності та послідовності, доступності, ситуативності та індивідуалізації навчання. Вони тісно пов'язані із принципом комунікативної направленості, який є джерелом мотивації та дійовим засобом підтримки та підвищення її рівня.

Виходячи з поставлених цілей, доцільно роздивитися виділені принципи з позицій комунікативно – орієнтованого навчання.

Принцип активності сприяє формуванню мовленнєво – мисленнєвої діяльності студентів шляхом пристосування їх до самоорганізації, самоконтролю та самооцінки з метою активної участі в іншомовному мовленнєвому спілкуванні. При вивченні іноземної мови розрізняють інтелектуальну, емоційну та мовленнєву активність. В сукупності вони забезпечують сприятливі умови для оволодіння мовою. Інтелектуальна активність досягається постановкою проблемних питань, читанням змістовних текстів та їх інтерпретацією та самоорганізацією. Емоційна активність виникає, коли ті, хто навчається, отримують задоволення від роботи, яку вони виконують. В цьому випадку виникає позитивний стан, який забезпечує внутрішню та зовнішню активність та успіх у оволодінні мовою. Якщо виникають негативний емоційний стан, то активність учня блокується, що відображається і на його успіхах вивченні цієї дисципліни. Мовленнєва активність виникає при усному спілкуванні та читанні та визначається інтелектуальною та емоційною активністю.

Принцип свідомості дозволяє здійснювати саморегуляцію мовленнєво – мисленнєвої діяльності студента щодо оволодіння соціокультурною компетенцією. Даний принцип визначається одним з головних в методиці, оскільки свідомість відіграє важливу роль в оволодінні предметом, вона дає можливість підвищувати інтелектуальний потенціал предмету, суть якого полягає в авчанні розуміння думок та їх вираженні на новій для студентів мові. Принцип свідомості передбачає відбір змістовно цінного для навчання матеріалу, який забезпечує розвиток пізнавальних здібностей учнів. Цей принцип забезпечує цілеспрямоване сприйняття та осмислення явищ, що вивчаються, їх творчу переробку під час виконання мовленнєвих дій. Свідомим повинно бути оволодіння прийомами самостійної роботи з іноземної мови, самостійне ознайомлення з новим матеріалом, систематизація та узагальнення по підручнику, граматичному довіднику та словнику.

Свідомим повинно бути тренування при засвоєнні матеріалу та його застосування при виконанні творчих завдань. Все це забезпечує реалізацію принципу свідомості при вивченні іноземної мови студентами, розвиток їх пізнавальних сил, пам'яті, уяви, мовлення, мислення та самоорганізації. Вивчення іноземної мови на свідомій основі забезпечує здійснення самоконтролю та самокорекції.

Принцип наочності дає студентам можливість утворювати та зберігати в пам'яті вербальні та невербальні образи, притаманні мові та культурі носіїв мови, яка вивчається, що дозволяє у свою чергу, ефективніше сприймати інформацію, а також успішніше передавати її в процесі усного та писемного міжкультурного спілкування. Наочність в методиці навчання мовам створює умови для чуттєвого сприйняття. На важливість принципу наочності в навчанні іноземним мовам вказували багато психологів. Так, наприклад, Б.В.Бєляєв писав: „... принцип наочності необхідно розглядати не в якості допоміжного, а в якості одного із основних методичних принципів навчання іноземній мові, коли це навчання переслідує практичні цілі". [1]. Формування вмінь зв'язного мовлення та ведення бесіди мовою, яка вивчається в штучних умовах вивчення

мови неможливо без широкого використання наочності, яка дозволяє моделювати ситуації спілкування, стимулювати монологічне та діалогічне мовлення. Формування техніки читання також здійснюється за допомогою наочності – слухової та зорової. Студенти мають можливість слухати, як читає носій мови, та співвідносити те, що чує з конкретними предметами. Саме зорова наочність допомагає краще засвоїти мовний матеріал, який стосується культури народу.

Принцип індивідуалізації допомагає враховувати при навчанні самостійній постановці мовленнєво – мисленнєвих завдань всі характеристики індивідуальності учня (його інтереси, здібності, вміння здійснювати мовленнєву та навчальну діяльність, особисті якості). Виховання активної всебічно розвинутої особистості, оволодіння комунікативною функцією іноземної мови неодмінно передбачає врахування індивідуальних особливостей учня. [3, 45]

Принцип функціональності, згідно якого будь – яка мовна одиниця, в тому числі лінгвокраїнознавча, повинна асоціюватись з мовленнєвим завданням та засвоюватись в процесі оволодіння соціокультурною компетенцією. Роль принципу новизни полягає в створенні мотивації до набуття вмінь автономної діяльності щодо оволодіння соціокультурною компетенцією.

Принцип комунікативної направленості означає, що навчання повинно будуватися таким чином, щоб залучати учнів до усної та писемної комунікації, тобто спілкування мовою на протязі всього курсу. Цей принцип знайшов відображення у всіх сучасних роботах з методики, підручниках та навчальних посібниках з іноземної мови.

Принцип комунікативної направленості визначає зміст навчання, які комунікативні вміння необхідно формувати для того, щоб учень міг реалізувати спілкування в усній та писемній формі. Принцип комунікативної направленості визначає відбір та організацію навчального матеріалу: тематику, сфери спілкування, ситуації спілкування, які можливі в заданих умовах.

Загальновідомо, що ефективна реалізація дидактичних принципів пов'язана із багатьма факторами, такими, наприклад, як тип навчального закладу, цілі та етап навчання. Як відмічають деякі вчені, зокрема Р.М.Мільруд та Н.Р.Максимова, „не існує методичної істини. Є лише сукупність реалій, яких не можна уникнути". [2, 48] Як наслідок, відбір та інтерпретація тих чи інших загально дидактичних, а також власне методичних принципів знаходиться в прямій залежності від методів викладання та конкретного методичного змісту навчального процесу.

До важливих методичних принципів відноситься принцип диференційованого та інтегрованого навчання. Суть його зводиться до наступного. З одного боку, для кожного виду мовленнєвої діяльності характерним є свій склад дій і навіть своє лексико-граматичне оформлення. Тому, необхідно проводити розмежування при навчанні усному та писемному мовленню, аудіюванню та говорінню, читанню та письму, оскільки при навчанні кожному із вказаних видів мовлення, форм мовлення вирішуються свої методичні завдання та використовуються вправи, адекватні формуючій діяльності, виконання яких повинно вести до оволодіння навичками та вміннями, які вимагаються. З іншого боку, має місце інтеграція при роботі над мовним матеріалом, в той час, коли навчання вимові, слову, граматиці проводиться на мовленнєвій одиниці: слові, словосполученні, реченні.

Психологи підтверджують думку про взаємозв'язок та взаємовплив видів мовленнєвої діяльності, і ці зв'язки носять глибинний характер. Тому, всі види мовленнєвої діяльності слід розглядати як взаємопов'язані частини мовленнєвої практики та використовувати це при формуванні в учнів комунікативної компетенції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Квасов О. Проблеми навчання англійської мови як другої іноземної на мовному факультеті університету// Іноземні мови в навчальному закладі. – 2007 - №3 – С. 11-15
2. Беляев Б.В. Очерки по психологии обучения иностранному языку. – М., 1995. – С. 83.
3. Ляховицкий М. В. Методика преподавания иностранного языка. – М.: Высшая школа, 1981. – 159 с.
4. Лапидус Б.А. Обучение второму иностранному языку как специальности. – М: Высшая школа, 1980. – 173 с.
5. Осипова Н. В. Глобальное образование и иностранный язык как учебный предмет.// Иностранные языки в школе. – 2007. - №2 – С.11-16.
6. Brookfield S.D. Understanding and Facilitating Adults Learning/ A comprehensive analysis of principles and effective practices. – Milton Keynes: Open University Press., 1996. – 214p.

Резюме. *В данной статье рассматривается проблема реализации психологических принципов обучения иностранному языку, а также особенности коммуникативного подхода к обучению иностранным языкам.*

Ключевые слова: *мотивация, речевая активность, самоконтроль, принцип активности, принцип сознательности, принцип наглядности, принцип индивидуализации.*

The summary. *This article deal with the problem of realization of psychological principles in process of learning foreign languages. The peculiarities of communicative approach to the learning of foreign language are given in this article.*

Key words: *motivation, speech activity, selfcontrol, principle of activity, principle of consciousness, visual principle, principle of individualization.*

Одержано редакцією 05.10.2007.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА. 3

Розділ 1. **ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СПІЛКУВАННЯ**. 4
Балл Г.О. Методологічні засади використання і вдосконалювання людинознавчої термінології. 4
Ложкін Г.В., Волянюк Н.Ю., Бринзак С.С. Інноваційний метод оцінки взаємовідносин у спортивній команді. 9
Носков ВІ., Ефросиніна О.В. Психологічні особливості освітньої діяльності в умовах корпоративного ВУЗу. 12
Павелків Р.В. Особливості соціально-психологічного аналізу педагогічної комунікації у формуванні моральних суджень молодших школярів. 15
Хом'як І.М. Комунікативні проблеми у писемному дискурсі. 19
Охременко О.Р. Особливості формування соціальної реальності в групі військовослужбовців. 23
Туриніна О.Л. Вплив особливостей спілкування викладача та студента на формування професійної ідентичності особистості майбутнього психолога. 26
Винославська О.В. Етичні проблеми професійного спілкування викладачів технічного університету. 29
Вовчик-Блакитна О.О., Гурлєва Т.С., Гуменюк Г.В., Пісарєва О.В., Курганов К.В. Забезпечення емоційного комфорту дитини під час спілкування у сім'ї. 33
Мусатов С.О. Педагогічна комунікація в контексті соціальної практики 36
Литовський В.Ф.Комунікація між вчителем і учнем в умовах розбудови шкільного навчання на засадах діалогу. 39
Бастун Н.А. Індивідуальний підхід у розвитку монологічного мовлення школярів зі сповільненим темпом психічних процесів. 44
Бастун М.В. Психологічні засоби розвитку комунікативної культури. 48
Завгородня О.В. Способи психологічної підтримки художньо обдарованої особистості 53
Михальчук Н.О. Концептуальні підходи до виявлення розуміння старшокласниками літературних творів. 57
Рождественський А.Ю. Комунікативний потенціал особистості у віковому вимірі. 62
Копилов С.О. Концепція діалогу М.М.Бахтіна як методологічна парадигма психологічного дослідження. 66
Філоненко М.М. Методологічні аспекти комунікативної компетенції лікаря. 71
Російчук Т.А. Зумовленість психологічного розвитку суб'єкта послідовним становленням різних культурних форм спілкування. 75
Жирун О.А. Моральні цінності як чинник формування комунікативної культури майбутніх редакторів. 80
Виноградна О.В. Чинники сприйняття глядачем насильства в художніх фільмах. 83
Мединцев В.О. Суб'єктне та позиційне моделювання внутрішніх діалогів. 85
Куценко Г.В. Образ світу в системі регуляції особистості: мовні аспекти. 89
Крилова-Грек Ю.М. Психолінгвістичні аспекти адекватності передачі понять іншомовних текстів. 92

Розділ 2. **КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ СПІЛКУВАННЯ ТА ЙОГО ДІАГНОСТИКИ** 95
Єфросиніна О.В. Мотиви і результати професійного та трудового самовизначення студентів приватного ВУЗу. 96
Білик О.С., Янцур М.С. Сформованість позитивного ставлення учнів початкової школи до проблеми вибору професії. 98
Андрєєв О.С. Фасилітація спілкування на основі інтегративного підходу. 103
Касаткіна О.В. Конфлікт як умова продуктивного спілкування. 107
Мейтарчан С.Ю. Психологічні особливості професійного спілкування менеджерів. 109
Белешко М.Д. Виникнення конфліктів у спілкуванні та шляхи їх розв'язання. 113
Веремчук А.М. Рефлексія як основа педагогічного спілкування. 117
Гнатюк О.В. Психологічні особливості спілкування в навчально-виховному процесі. 119
Димченко Н.С. Психологічні аспекти підготовки майбутнього менеджера-економіста до ефективного управлінського спілкування. 121
Дубініна О.С. Чинники активізуючої саморегуляції вивчення іноземної мови студентами технічного вузу. На матеріалі англійської мови. 126
Колодич О.Б. Проблема підвищення ефективності навчання дітей із ЗПР та оволодіння ними мовленнєвими уміннями як одна з актуальних у теорії і практиці психології і педагогіки. 128
Кононець М.О. Підготовка майбутніх суб'єктів підприємницької діяльності до етичного здійснення ділових комунікацій. 132

Кочубей О.С. Психологічні механізми набуття студентами-філологами перекладацької компетентності. 136
Курята Ю.В. Розвиток креативного мислення учнів загальноосвітньої школи засобами іноземної мови. 139
Пастушенко Л.А. Проблема особистісного досвіду в парадигмі гуманістичної психології. 141
Рикун А.А. Причини виникнення конфліктів та способи їх розв'язування. 145
Рудюк О.В. Проблема внутрішньо особистісного конфлікту ситуації професійної деправації. 148
Солодчук С.Є. Комунікативна взаємодія як соціально-психологічний феномен. 152
Хупавцева Н.О. Розвивальні можливості евристичної бесіди як форми навчальної роботи. 155
Шарапа І.С. Маніпулятивне спілкування та духовний світ особистості. 159
Щур О.В. Вивчення репродуктивних установок та уявлень про дитячо-батьківське спілкування у студентської молоді. 163
Денисюк Н.В. Проблема еколого-виховного потенціалу трудового навчання у педагогічній науці. 166

Розділ 3. **КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ**. 170
Воробйова Л.М. Мовленнєве спілкування: психолінгвістичний і соціокультурний аспекти проблем. 170
Гаєва Н.І. Психолінгвістичний аспект використання слухової наочності у навчанні іноземних мов. 172
Воробйова І.А. Культурологічний підхід до навчання ділового спілкування. 174
Мороз Л.В., Дуброва А.С. Психолого-педагогічні передумови засвоєння учнями та студентами ділового іноземного мовлення. 176
Мороз Л.В., Трофімчук В.М. Психолінгвістичний коментар як засіб інтенсифікації навчального процесу. 178
Фрідріх А.В., Дацик М.В. Проблема формування особистості майбутнього спеціаліста: завдання та реалізація. 181
Баталія Л.О. Культурологічні та психолінгвістичні аспекти у навчанні спілкування іноземною мовою. 184
Белявська О.О. NLP та сугестопедія. Ефективна комунікація між викладачем та студентом. 186
Богатирьова Т.В. Технологія словесного впливу в процесі спілкування як компонент педагогічної майстерності вчителя іноземної мови. 189
Бойко Н.Г. Психологічні особливості навчання дітей дошкільного віку іноземної мови. 192
Готовкіна Л.Д. Психолінгвістичний аспект вербальної концептуалізації світу. 195
Данилова І.Ю.Психолінгвістичні проблеми прямих методів навчання усному спілкуванню іноземними мовами. 199
Джава Н.А. Особистісно-діяльнісний підхід у процесі навчання іноземних мов. 202
Мазурок О.М. Формування соціокультурної компетенції в учнів при спілкуванні іноземною мовою. 204
Мезін В.Г Лінгвокультурологічний принцип спілкування при навчанні іноземної мови. 207
Ніколайчук І.О. Новотвір як комунікативний еквівалент у процесі номінації. 209
Олесюк Л.В. Реалізація психологічних принципів навчання іноземній мові. 213
Перішко І.В. Вплив соціокультурного компоненту на комунікативну компетентність студентів 215
Сяська Н.В. Відбір лексичного мінімуму з психолінгвістичного боку. 217
Фурсик Т.О. Сучасний стан проблеми навчання іноземної мови на мовних спеціальностях. 220
Хомицька Р.В. Психологічні особливості формування когнітивного та комунікативного компонентів в онтогенетичному розвитку мовлення. 222
Хомяк Т.С. Психологічні особливості організації діалогічного спілкування у процесі навчання школярів іноземної мови. 226
Чайка І.В. Розвиток аргументації у комунікативній діяльності підлітків на уроках англійської мови. 228
Черуха В.В. Позитивний вплив міжмовного переносу на процес вивчення другої іноземної мови. 231
Ширяєва Т.М. Особливості розвитку пізнавальної діяльності студентів у процесі формуванні комунікативної компетенції. 232
Яцюрик А.О. Організація діалогічного спілкування на заняттях у вищій школі. 235

Розділ 4. **ВІКОВІ, ГЕНДЕРНІ ТА ЕТНОПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СПІЛКУВАННЯ**. 240
Носкова О.В. Гендерні проблеми збереження здоров'я студенток-матерів в процесі навчання. 240
Зубілевич М.І. Особливості гендерних аспектів спілкування дівчат-підлітків у навчальних закладах Великої Британії. 242
Івашкевич Е.З. Особливості застосування комунікативних психотехнік з метою реабілітації школярів з особистісними розладами. 245
Михальчук Ю.О. Типи міжкультурної взаємодії. 250
Ярута Н.П. Гендерні аспекти спілкування школярів. 254
Ангеліс К.О. Розвиток особистісної рефлексії підлітків в комунікаціях під час проведення психологічного тренінгу. 256
Андрейко Б.В. Перинатальні аспекти спілкування матері і дитини як двох абсолютних комунікативних партнерів. 259

Бігунова С.А. Психолого-педагогічні принципи культурологічно зорієнтованого навчання старшокласників іноземної мови. 260
Верьовкіна О.Є. Розвиток мисленнєвої культури школярів в контексті діалогічного спілкування. 264
Воропаєв Є.П. Психологічні впливи режисерів на студійців дитячих театрів.. 266
Ніколайчук Г.І.. Можливості використання ідей комунікативної граматики в онтолінгвістиці. 271
Кирпач Н.Б. Проблема сенсу життя в ранньому юнацькому віці. 274
Крупко Т.Є. Розвиток ефективних стилів спілкування у подоланні бар'єрів професійного самовизначення у ранньому юнацькому віці. 278
Кулаков Р.С. Роль знаково-контекстного спілкування у процесі професійно-предметної та соціокультурної підтримки старшокласників. 281
Лемещук О.В. Психологічні проблеми спілкування в підлітковому віці. 285
Лукомська С.О. Комунікативна функція підліткового одягу та її значення у формуванні статево-рольової поведінки: етнокультурний аспект. 287
Мазяр В.М. Особливості розвитку мислення підлітків в пізнавальній діяльності. 291
Марчій Т.М. Врахування психолінгвістичного аспекту спілкування у підготовці вчителя іноземної мови у початкових класах. 295
Морозовська Т.Д., Дацик М.В. Психологічні проблеми спілкування на уроках мистецьких дисциплін. 298
Остапчук Н.О. Роль комунікативних процесів у формуванні ставлень молодших школярів до моральних приписів. 300
Тимофєєва Н.М. Метафора як засіб підвищення ефективності спілкування. 303
Хомутиннікова Н.Н. Особливості комунікативних очікувань молодших школярів щодо вчителя. 305
Юринець О.О. Творчий саморозвиток як чинник формування педагогічної відповідальності студента педагогічного коледжу. 308

Відомості про авторів 312

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 38

Заснований у 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Третяк О.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 08.11.2007 р. Підписано до друку 30.11.2007 р.
Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різографічний.
Ум. друк. арк. 42,3. Замовлення № 56/1. Наклад 300.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 38. — Рівне: РДГУ, 2007. — 315 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 8.

Збірник наукових праць містить статті з теоретико-методологічних, психолого-педагогічних, культурологічних та етно-психолінгвістичних проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, психологів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379 **ББК 74.20**